

Un mirall per aprendre

Bon vespre a tothom,

Autoritats, representants acadèmics, dels centres assistencials, nous graduats, familiars i amics que avui sou presents a l'acte.

Quan em van demanar dir unes paraules en aquest acte, vaig pensar que potser jo no era pas la persona idònia. De totes maneres, el meu pensament sobre el què és el coneixement sempre l'he associat a una forma especial i individual d'entendre les coses, de comprendre's a un mateix i de situar-se en la societat i en el món. A la meua manera d'entendre, aquest és un concepte que va lligat a l'experiència. En aquesta sentit, m'avalen més de 25 anys dins la institució.

Permeteu-me, doncs, que us en parli a través de la meua experiència amb la intenció d'aportar breus reflexions (potser no compartides per tothom) però que per a mi han estat molt importants durant els anys que porto treballant com a docent. Us parlaré d'allò que jo he après i que ha estat la clau per exercir la meua feina. Em fa il·lusió poder-ho compartir amb vosaltres.

Dins el món de les organitzacions, podem fer un símil de les diferents tipologies del coneixement, imaginant un iceberg, del que en podríem distingir dues parts: la primera, la que es veu, és la part que aflora a la superfície, que determina la forma del coneixement anomenat **explícit**, és l'evidència, el que es coneix, allò demostrable que s'explica i que és indiscutible. Una segona part de l'iceberg, que contempla el coneixement **tàcit**, aquell que es deriva i és conseqüència del primer, però que encara no l'hem descobert, és ocult al nostre món. La imatge de l'iceberg il·lustra molt bé el concepte que tot està per fer, que el nostre àmbit de coneixement és ínfim i que, amb el temps, es pot anar engrandint, a mesura que el nostre interès i la nostra determinació per investigar (amb encerts i amb errades), vagi aportant nous resultats. Cal dir també que aquesta part de coneixement per descobrir és el repte més gran de la universitat. Perquè el que cal és ampliar aquesta visió que no es veu, saber-ne més, investigar més i descobrir-ne els condicionants i les veritats científiques. **Marina Garcés** (filòsofa) en la lliçó inaugural del curs acadèmic de la Universitat Politècnica de Catalunya deia que la universitat "hauria de ser, abans que res, la casa del no-saber, el lloc on tot allò que no sabem i no compremem troba un espai" Diu que "no cal saber-ho tot de tot ni dependre d'una llengua única ni d'un sistema únic de coneixement per entendre'ns" i afegeix: "hi ha massa gent que sap molt d'una cosa i no té noció de res". Fer créixer aquesta part oculta i desconeguda vol dir també prendre consciència que hem d'estar preparats per un món del qual no es sabem res, o gairebé res.

La Universitat té un paper fonamental en aquesta tasca. I ha de contemplar aquells condicionants **ocults** que a vegades passen per alt en el procés educatiu i que són la clau per poder potenciar capacitats per investigar nous horitzons sense límits. I això passa també per conèixer i treballar els valors i capacitats individuals, enfortir-los, fer persones capaces d'atrevir-se a fer coses diferents, amb criteri, i capacitat d'argumentar.

Enfortir les persones és un repte important per la millora del coneixement. És un treball constant i insidiós, i que es basa en el bon acompanyament en tot el procés educatiu. Per això, cal posar-se a la pell dels qui cada any passen la porta universitària.

M'agradaria que, per uns moments, tots els que esteu avui aquí, poguéssiu fer un exercici de recordatori, reviure la vostra situació personal, del dia que us vàreu iniciar en el món universitari. No és difícil. A mi, que soc més gran, em pot costar una mica més, als vostres pares, als familiars que avui us acompanyen... però no, ho recordem perfectament. Estic segura que tots en teniu clara l'experiència de l'entrada a la universitat, o qualsevol altre centre educatiu que per vosaltres va tenir en el seu dia una significació especial: aquell neguit del primer dia, aquella sensació de qui coneixeràs, de com seran les aules, de quina mena de companys trobaràs, de com seran els professors, de quines seran les dificultats, de com us en sortireu amb els temaris, els exàmens, de quin ambient hi haurà al bar, a la gespa, a les aules, etc. i... de si estaré a l'alçada, si treure bones notes, i... per què no? de si compliré amb les expectatives del pares, de la família, les meves expectatives personals...

Tot es un garbuix de sensacions que us posen en alerta, que us fan estar pendents, expectants. I... per sort, les coses solen anar bé, m'atreveixo a dir que molt bé. Els companys resulten ser un element clau. Molts heu fet amics per a tota la vida, suposo que en sou conscients d'això! Personalment, m'agrada observar els nous estudiants els primers dies, i poder tenir converses amb ells resulta molt gratificant. Salvat aquest primer moment de canvi, d'adaptació, com a estudiants, tots heu fet un camí molt determinat al llarg de la vostra trajectòria acadèmica: per una banda, heu consolidat coneixement, habilitats i competències en el vostre exercici professional, molt important, bàsic per poder ser uns bons professionals. Per altra banda, també heu adquirit expertesa en altres àmbits personals, socials i de relació. Aquests són aspectes determinants en el vostre creixement i maduresa individual i professional. Mai podreu relegar aquests elements a un segon terme, perquè seran els elements determinants en totes les vostres decisions. I, per tant, us diria que val la pena dedicar temps a conèixer el que heu millorat també com a persones, meditar sobre això. No us faci por aquesta paraula. "Meditar" sempre serà una bona aliada.

Feta aquesta reflexió, remarcaré tres conceptes que a mi m'han servit per entendre aquest mirall que sovint cal posar-se al davant i que reflecteix el que es pot veure d'un mateix i de tot el que aprenem dels altres i de l'entorn universitari.

En primer lloc, cal:

1- Considerar els vostres orígens.

Vull dir que cal respectar i tenir present sempre d'on veniu, què us ha portat fins aquí, amb quins elements de la vostra forma de viure i veure la vida heu connectat per despertar l'interès en el camí que heu escollit. Fer-se aquesta pregunta dona sentit i coherència als vostres propòsits. Aquests referents formen part de la vostra manera de ser i determinen el vostre posicionament dins el món de la universitat, dels amics i de la societat.

Us explico el meu exemple:

Soc filla de pagès. Jo pertanyo a una família nombrosa. Això ha marcat tota la meua trajectòria perquè el fet de compartir era fonamental per entendre que tots hauríem de cedir en molts aspectes. Per tant, jo mai podria decidir coses només per a mi sola, sinó que hauria de comptar amb tots els que érem a casa meua. El que jo volia, implicava a tots. I calia tenir en compte també els recursos dels que disposava.

La mort en accident del meu pare quan jo era una nena, em va fer veure que m'hauria d'espavilar i, alhora, que hauria de retornar el meu esforç al bé de tot el conjunt familiar. Aquest i altres elements em van ajudar a ser més forta i valenta. I vaig empènyer els meus

estudis cap a professions enfocades a un àmbit social. Soc infermera. Infermera de professió i de vocació. I per això interpreto que els meus orígens tant familiars com culturals han estat el detonant per despertar la meva consciència i el meu deure davant la vulnerabilitat, la malaltia, la manca d'oportunitats, la restricció de recursos, la falta d'educació.....

Però, circumstàncies de la vida, us diré que quan em vaig inscriure a la carrera, ho vaig fer paral·lelament amb una preinscripció a Magisteri, ja que aquell any s'iniciava el primer curs de Magisteri a Manresa. També m'agradava el món educatiu. Com que no volia quedar-me sense carrera, vaig decidir que m'apuntava a les dues i la que primer comencés, seria la que seguiria.

I... mira quina casualitat... la primera carrera que va arrencar, va ser Infermeria. Només podia optar a aquestes dues opcions a Manresa i no em podia permetre el cost d'anar a Barcelona a viure. Això també va condicionar la meva elecció.

Per tant, les condicions, la casualitat i l'atzar va fer que jo estudiés infermeria i no Magisteri. I m'hi vaig sentir bé... i vaig continuar. Al final, he pogut compaginar la professió d'infermeria amb la de professora. Doble premi per a mi i doble gratificació.

Considero important que tots i cadascun de vosaltres reflexioneu sobre què us ha portat a estudiar la carrera que heu triat. Quines condicions han fet que tiréssiu cap a Fisioteràpia, Infermeria, Logopèdia, Podologia, el món de l'empresa, de l'educació o la formació sobre pròtesis dentals.

Val la pena elaborar aquests elements perquè formem part de la vostra identitat i acceptar-los. Determinaran el vostre futur i us mouran a prendre decisions. **La capacitat d'anàlisi d'un mateix és el principi de tot aprenentatge.**

Sou el motlle original de vosaltres mateixos. Aquesta peculiaritat de ser persones úniques, us fa ser especials. La formació que sembla tan igual per a tots, us la feu vostra i l'enteneu i interpreteu sota un prisma personal.

I, sense adonar-vos-en, esteu construint un perfil professional i un model també únic d'universitat. La forma com els estudiants us posicioneu dins la Universitat, crea també el perfil i el caràcter de la Universitat. La universitat s'impregna de la vostra manera de ser i de fer, creix a mida que tots els estudiants hi generen experiències, coneixement, ciència, creativitat i il·lusions. Sobre un tronc ben estructurat, format per professors, rectors, estructures de suport, informàtics, administratius i gestors, personal de l'ordre, neteja, directius, gerents, s'incorporen els brancatges de la vostra implicació, les vostres ganes, les vostres dificultats, la vostra innovació i creativitat.

I, com els arbres, cada any es renoven els brancatges perquè canvien els alumnes . Cada any és més espès, més frondós, més florit, més lluit, més sòlid. I cada any es deixa veure i es renova, és dinàmic i canviant. I... és important!! Sempre va creixent, es fa gran, amplia espai, coneixement, ciència, experiència, valors, relacions...

De la vostra manera de ser, creixen arbres diferents i l'ambient en pot resultar sempre nou. Aquesta és la diversitat que es promou en l'àmbit universitari.

Digueu-me il·lusa si voleu, però aquesta imaginació de com percebo a vegades la vida universitària és digna de fer una pel·lícula. Diu Albert Einstein que *"la imaginació és més important que el coneixement. El coneixement és limitat, la imaginació envolta el món"*. També en podeu dir "fer volar coloms", en llenguatge planer. Tant de bo, sovint, ens deixéssim anar i féssim volar coloms de tant en tant.

A vegades, amb el Valentí o amb els companys, en broma, els he comentat que hem de fer un màster de "badocs", per aprendre a estudiar. Perquè del badar, es mira, mirant, s'observa, observant, s'entén i entenen...s'aprèn, que és l'objectiu final de la nostra curiositat a la universitat. I, en broma, afegiria que no és pas car fer això, és d'un cost molt baix: es fa en silenci, i es necessita una cadira girada al revés i recolzar els braços per aguant el cap. I... temps lliure. Quan una vegada em vaig atrevir a dir això dins una aula, vaig pensar que els estudiant em prendrien per rara, que havia perdut la credibilitat.

Anys després un estudiant em va dir que havia pensat molt sobre aquella observació i que li funcionava bé quan volia conèixer una cosa a fons. A mi em va resultar reconfortant.

En definitiva, la vostra forma de ser impregna caràcter a la universitat i, aquesta és també un mirall de com és el grup d'estudiants. Sou la llavor de la qual brolla i es crea ciència i coneixement entre tots.

El segon element que volia remarcar és:

2- L'impacte del què s'aprèn.

En el calaix del coneixement, no tot hi cap. Cal fer neteja sovint per poder encabir allò que és fonamental i imprescindible. Per això, el primer pas per aprendre és desaprendre. És tant important recordar com saber oblidar.

Les coses que s'aprenen no es refereixen només a aspectes de continguts acadèmics. També cal comptar amb tot el seguit d'aprenentatge que es demanda per poder millorar capacitats de professió. Formen part del currículum "ocult", però alhora imprescindible per solidificar coneixement.

Jacques Delors, en l'informe a la UNESCO de la Comissió Internacional sobre l'Educació en el segle XXI, defineix 4 pilars de l'educació:

- Aprendre a viure conjuntament
- Aprendre a ser
- Aprendre a fer
- Aprendre a aprendre

Parla que els empresaris cada vegada tenen més en compte les competències que combinen la formació tècnica i professional, amb les capacitats de comportament social i la capacitat de treballar en equip, iniciativa i l'assumpció de riscos. Parla de "desmaterialització" del treball, tenint en compte aspectes qualitatius de l'aprenentatge personal i social per resoldre conflictes, i de la importància d'incloure aquest "saber ser" innat que propicia la capacitat de treballar amb altres grups.

Us diria, doncs, que aprendre és tecnologia punta! És construir, dissenyar conjuntament amb altres amb respecte, considerant aspectes emocionals i culturals. Potenciar i inventar nous elements que ho facin possible. Aquest és el repte de la tecnologia punta dins la universitat.

La cultura universitària també arriba a les famílies: Tot el que heu après es desgrana dins les vostres llars quan es parla de les vostres experiències, en les tertúlies, en les converses del àpat familiar, i en els nuclis d'amistats, de coneguts, etc. Parlar de tot el que apreneu us fa més savis i alhora potencia la cultura de l'entorn i del debat dins la nostra societat.

Alguns de vosaltres podeu pensar ara que si us ho haguéssiu plantejat així des del principi, potser hauríeu tirat enrere, o us hauria entrat un atac de pànic o d'ansietat per la responsabilitat que comporta!

Tampoc és això! Però heu de ser conscients que com més forta i agosarada ha estat l'aposta per la formació a nivell personal, més fort és l'impacte professional i social que genereu i més alta és la credibilitat de la institució on us heu format.

La Fundació Universitària del Bages i el seu equip docent ho té present i dona molt de valor a aquest aspecte. L'acompanyament, la constància i el rigor formen part de la nostra tasca. Sabem que els ritmes dels estudiants a vegades necessiten d'una petita empenta per tibar del carro. Diu **Inger Enkvist** (ex assessora del Ministeri d'Educació Suec i catedràtica d'espanyol a la universitat de Lund, Suècia) que *“si es deixa triar als estudiants, ells sempre trien el més fàcil”*. Ella defensa que l'esforç ha de ser un element important per consolidar l'aprenentatge. En aquest sentit, compateixo plenament la seva opinió.

Per altra banda, no us podeu imaginar el que nosaltres com a docents rebem de tots vosaltres. Per a mi, veure com els estudiants sou capaços de dissenyar sessions de reminiscència amb persones que pateixen deteriorament cognitiu, com demostreu competència, com us expliqueu, com dissenyeu materials, conduïu situacions i imprevistos... Ho heu après a les aules i a les pràctiques assistencials i us ho heu fet vostre. Se'm posa la pell de gallina quan penso en alguns moments que han sigut emocionants pels assistents, pels estudiants i, per a mi mateixa. No els oblidaré mai.

I finalment, us volia parlar de:

3- La importància dels sentiments i les emocions en el procés d'aprenentatge.

Algú de vosaltres recorda un fet important que l'ha marcat, per la capacitat de viure'l d'una forma especial, i que li fa reviure aquell pensament quan es produeix una situació semblant?

El professor Rafael Martínez, en un escrit titulat “elogio del professor” parla d'un exemple molt senzill: un dia va anar a dinar a un restaurant italià i va demanar un plat “a la napolitana”. Els seus acompanyants van parar atenció en el detall i li van demandar: “has demanat aquest plat perquè la teva professora d'italià és napolitana?”. I ell va respondre: “evidentment”. I es va adonar que, de forma inconscient, la decisió venia condicionada per l'impacte positiu i significatiu que la seva professora li havia deixat. Reviu allò anomenat la mirada heretada del bon professor. Explica que tots porten la mirada heretada del bon professor, de manera que cada decisió, sigui conscient o no, ens la fa reviure. Per això, diu, el professor transmet coneixement, però alhora transmet una mirada particular sobre el món: en la forma d'abordar els continguts de les matèries, en la forma de relacionar-se amb els estudiants, amb els exemples i els mètodes que utilitza. Ofereix un testimoni de vida i és inherent a allò que transmet. I afegeix: el professor és un mediador.

Per això, diu, “els millors professors no son els que ensenyen més, sinó aquells que ajuden a aprendre més, perquè destil·len passió en allò que expliquen i imposen alegria i converteixen el que expliquen en quelcom susceptible de ser estimat, millorant les vides del estudiants, fent-les menys fredes i mes humanes”.

Per tant, el professor s'esdevé un model i crea escola en la forma com acompanya als estudiants, en l'habilitat de promoure un clima en el qual es potencien entre ells, es reconeixen capacitats, s'ajuden i es donen suport i afecte.

Rafael Bisquera ha treballat molt l'educació emocional i, per a ell, orientar la formació en aquest àmbit, és clau i posa èmfasi en considerar les emocions, perquè millora les relacions entre estudiants i l'aprenentatge és més sòlid i satisfactori. Treballar les emocions dins el món universitari crea persones més fortes, més capaces i més creatives. És bàsic per formar bons professionals.

No s'entenen les conductes si no es vinculen a sentiments, a vegades molt simples, però importants. En el camp de la salut, treballar amb les emocions i els sentiments és obligat, no es pot entendre d'altra manera. Com a infermera us he de dir que sempre recordaré les persones que, en base a sentiments personals, van superar algun procés de malaltia greu i que em van deixar petjada en la meua capsa d'experiències, així com aquell estudiant que em va deixar compartir emocions i això va poder ajudar a enfortir la seva presa de decisions. No puc entendre la feina d'infermera ni de docent sense tenir en compte el ball d'emocions que a diari es fa evident als centres de salut, o a les aules. És fàcil dir-ho, però no ho és tant saber-ho fer. El filòsof Nietzsche diu que "és senzill fer que les coses siguin complicades, però difícil fer que siguin senzilles". Jo hi afegiria que comptar amb les emocions ajuda sens dubte a disminuir aquesta dificultat en la pràctica professional

I, per acabar, avui volia felicitar-vos a tots, és el vostre dia, i ho hem de celebrar. Avui recolliu el premi al vostre esforç i ho compartiu junts i amb les famílies, que han fet un esforç i una aposta considerable en la vostra formació. Felicitats a tots per la part que us toca!

Us animo a tirar endavant amb ganes i a buscar allò que voleu.

Philippe Meirieu, en un article publicat a la revista Catorze.cat citava la següent afirmació: "val més trobar el teu lloc al món que ser el centre del món".

Si perseguiu el vostre lloc, no pas el millor lloc, sinó el vostre, el que us permeti ser com sou i desenvolupar-vos com a professionals fidels als vostres orígens, amb orgull i il·lusió, fomenteu la capacitat d'imaginar, i de ser curiosos, per aprendre cada dia més. I no oblideu mai de mirar-vos al mirall del coneixement de tant en tant perquè **"TU ets la persona més important de la teua vida"**.

Us deixo un missatge d'agraïment immens (i m'atreveixo a parlar en nom de tota la comunitat universitària) per tot el que vosaltres heu donat a la nostra institució, als docents, i a mi mateixa.

La FUB avui us vol REGALAR unes llavors de l'arbre del coneixement que hi habita, entre les quals n'hi ha tres que desitjo que us acompanyin en la vostra professió:
RESPONSABILITAT, CURIOSITAT I IL·LUSIÓ.

Escampeu-les... us sorprendrà.

MOLTA SORT!!

Montserrat Vila
Professora dels estudis d'Infermeria d'UManresa